

можливість реалізувати свій потенціал та зробити внесок у спільний добробут.

Література:

1. Березівська Л. Наслідки та досвід реформування шкільної освіти в Україні у XX ст. *Рідна школа*. 2010. № 1–2. С. 45–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2010_1-2_13

2 Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

3 Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

4 Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80/conv#Text> (дата звернення : 08.07.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-69>

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ДЕСЯТИЛІТТЯ СИСТЕМНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ

Овчаренко О. А.

*здобувачка вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки
Криворізький державний педагогічний університет*

Науковий керівник: Дороніна Т. О.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки*

*Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

Децентралізація в системі шкільної освіти України є важливим етапом реформування освітньої галузі, спрямованим на забезпечення рівного доступу до якісної освіти та розвиток освітніх можливостей у громадах. Передача повноважень на місцевий рівень дозволяє громадам ефективніше використовувати ресурси, враховувати специфіку регіональних потреб та ініціювати освітні проєкти, які відповідають інтересам їхніх жителів. У контексті освітніх реформ децентралізація сприяє модернізації шкіл,

створенню нових навчальних програм і впровадженню інноваційних методів навчання; дозволяє громадам брати активну участь у визначенні пріоритетів розвитку освітніх закладів, зміцнюючи зв'язок між школою та суспільством; створює умови для формування освітнього середовища, що відповідає сучасним викликам і сприяє розвитку як учнів, так і педагогів.

Отже децентралізація стає ключовим інструментом подолання дисбалансів між міськими та сільськими школами, забезпечуючи рівномірний розподіл ресурсів і доступ до освітніх послуг незалежно від місця проживання. На сьогодні децентралізація в системі шкільної освіти України залишається є важливим напрямом реформ, тому вітчизняні науковці активно досліджують вплив децентралізації на освітню систему.

Зокрема, у роботі «Децентралізація освіти: вітчизняні реалії та виклики» (Г. Возняк, І. Жеребило, 2020) зазначається, що децентралізація сприяє демократизації управління освітою, але водночас виявляє низку ризиків та суперечностей [1]. Але ще у 2012 р. В. Свистун виділяв як переваги, так і недоліки децентралізованого управління освітою. Науковець підкреслював, що «децентралізація дозволяє громадам враховувати локальні потреби та розвивати інфраструктуру освіти на місцевому рівні. Проте недостатня координація з боку центральних органів влади часто призводить до фрагментації освітньої системи» [2]. Крім того, дослідник зазначав, що відсутність належного фінансування та методичної підтримки може ускладнювати реалізацію реформ, особливо в сільських громадах.

Інші дослідники підкреслюють, що децентралізація є ключовим напрямом реформування сфери освіти та модернізації управління, що дозволяє делегувати повноваження органам місцевого самоврядування, враховуючи інтереси громадян щодо якісної освіти європейського рівня. Водночас, деякі науковці вказують на недостатню реалізацію децентралізаційних процесів в управлінні освітою. Зокрема, зазначається, що Міністерство освіти і науки України продовжує зосереджувати у своїх руках значні важелі впливу, що може обмежувати врахування специфіки регіонів та місцевостей [3]. Вітчизняні науковці активно досліджують вплив децентралізації на освітню систему. Зокрема, В. Хоменко наголошує, що «децентралізація сприяє ефективному розподілу ресурсів між територіальними громадами, але водночас виявляє ризики, пов'язані з нерівномірністю фінансового забезпечення різних регіонів» [4]. У його роботі зазначається, що передача повноважень місцевим громадам має супроводжуватися чітким регулюванням і методичною підтримкою, оскільки громади часто не мають достатнього досвіду для ефективного управління.

Наведені судження вітчизняних науковців, розділені десятиліттям, свідчать про тривалий і системний характер впровадження децентралізації

в освіті України. Однак, попри значний проміжок часу, основні проблеми цього процесу не лише не зникають, а й набувають більшої гостроти. Відсутність належного фінансування, недостатня координація між центральними та місцевими органами влади, фрагментація управлінських рішень і нерівномірність ресурсного забезпечення залишаються ключовими викликами. Загострення проблем пояснюється розширенням повноважень громад без відповідного методичного супроводу та належної підготовки до самостійного управління. У багатьох регіонах спостерігається нерівномірний розвиток інфраструктури освіти, що ускладнює доступ учнів до якісних навчальних умов. Крім того, відсутність чіткої стратегії щодо інтеграції локальних ініціатив у загальнодержавну освітню політику лише посилює фрагментацію системи. Таким чином, децентралізація, попри свою важливість як реформи, вимагає глибшого аналізу й вдосконалення підходів до її реалізації. Без системного вирішення зазначених проблем децентралізація ризикує перетворитися з інструменту підвищення якості освіти на чинник, що поглиблює нерівність між громадами та освітніми установами.

Література:

1. Возняк Г. В., Жеребило І. В. Децентралізація освіти: вітчизняні реалії та напрями реформування. *Світ фінансів*. 2020. № 1(62). С. 128–139.
2. Свистун В. І. Децентралізація управління освітою: переваги і недоліки. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. № 2 (65). С. 104–109.
3. Лікарчук І. Децентралізація й управління освітою. URL: <http://surl.li/vqofcb>
4. Хоменко В. В. Проблеми та виклики централізованого і децентралізованого управління освітою в територіальних громадах. *Академічні візії*. 2023. Вип. 22. URL: <http://surl.li/zkwxhw>